„RADOMER-KIELCER LEBEN" 32 (222) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" פינפטער יאהרגאנג פרייז 25 גראָשען

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

היינט 10 זייטע.

אדרעס
פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען"

Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach

אַנאָנסען פרייז!
איין מילימעטער שורה: פאר'ן טעקסט 20 גר.
" " " אין " 40 "
" " " נאָכ'ן " 18 "
די ערשטע און לעצטע זייט ענטהאלטן 8 שפאַלט'ן
אין טעקסט 4 "

17-go sierpnia 1928 r. ◆◆ ראַדאָם פרייטאָג א' אלול תרפ"ח. ◆◆ פאר'ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך

Wiele szczęścia i wiecznego
zadowolenia życzę
Motkowi Sztajnbaumowi
— z panną —
Idą Klarfeldówną z Radomia
na nowej drodze życia
z intencji ich zaręczyn.
Zalcman Saul.

Ida Klarfeldówna
Motek Sztajnbaum
Zaręczeni
Radom 11 sierpnia 1928 r.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען זוהן, ברודער און שוואָגער
מאָטעל מיט פרל' **איטעלע קלאַרפעלד**
וואונשען מיר, אז גליק און צופרידענהייט זאָלען זיין זייערע
בעגלייטער אין זייער נייעם לעבענס-וועג.
עלטערן **ישראל לייב שטיינבוים**, פרוי און קינדער,
שוועסטער, ברידער און שוואָגער.

8 KL. HUMANIST. KOEDUKACYJNE
Gimnazjum T.R.O. (T-wo Rozp. Oświaty)
WILNO, ul. Piłsudskiego 13
מ"ש רעכט פון רעגירונגס-גימנאַזיעס.
איינטריטס-עקזאַמענס הייבן זיך אן דעם 26-טן אויגוסט
נאָך אינפאָרמאציעס ווענדען זיך אין קאַנצעלאריע פון גימנאַזיע.

לרגלי האירוסין של חברנו מר
משה גליקסמאַן (נאחי קארטשין)
עם מ"ת י. **אייזענבערג**
אנחנו מברכים אותם שיהי' דרכם
צלחה וסוגה בשושנים ויבנו את ביתם
על הרי יהודה וירושלים.
השותפים: **משה קליינמאַן**
חיים בערענשטיין

א געזיכערט לעבען
Kursy samochodowe
H. PRYLIŃSKIEGO
Warszawa, Aleje Jerozolimskie 27
לערן אויטאָס מיט **דאָפּלטער פירונג**
וועלט-פאַטענט.
פערלייכטערט און איילט צו די לערע.
גיכער און גרונטיגער אויסלערנען.
אפיטקט אין **דירה** פאר פרעמדע
פראָפעסיאָנעלע און דזשענטילמען פאר-רעכט.

דאַנקזאַגונג.
מיין בעסטען דאַנק אַלע מתפללים
פון דער חברה „כנסת ישראל" און
איבערהויפט די גבאים די ה"ה:
קאָטליאַר און **קאַצמאַן**
צוליב זייער שענקען 18 זל. פאר'ן
בית יתומים צוליב מיין אָפּפאָהרען
און ווינש זיי א בלייבט געזונד.
בעזונדערס דאנק איך די
דאַמען - שניידער - סעקציע
פאר זייער געזעגענונגס-אָווענד צוליב
מיין אָוועקפאָהרען, איך ווינש זיי
אלע א הארציגען בלייבט געזונד.
ה. העלפאַנט.

א פאָהר געזונד.
צום אָפּפאָהר פון אונזער ליבען חבר
הערשעל העלפאַנט,
דאָזאָר פון דער ראַדאָמער גמינע, מיטארבייטער
און וויצע-פרעזעס פון האנדווערקער-קלוב, וויצע-
פרעזעס פון שניידער-פעראיין, וויצע-פאָרזיצ. פון
רויה-שטאָף קאָאָפּעראַטיוו „סורוויט", לאנגיעהריגער
מיטארבייטער איז ראט פון דער האנדווערקער באַנק
וואונשען מיר א הארציגען פאָהר-געזונד און א
גליקליכע צוקונפט, זאָל ער ווייטער פאָרזעצען
זיין אַרבייט לטובת דעם האנדווערקער כלל.
האנדווערקער-קלוב
שניידער-מייסטער-פעראיין
רויה-שטאָף-קאָאָפּ. „סורוויט".

דער בעסטער
שלעגאַנטסטער מענער הוט
איז נור
SELECT
פאָדערט איבעראַל!

Akuszerka DARYŃSKA
POWRÓCIŁA z KRYNICY
Przyjmuje codziennie chorych
Udziela porady
CENY PRZYSTĘPNE.
LUBELSKA № 7.

ראטעוועט אונזערע קינדער.

(מכח דער בוסק-אקציע פון „עזרה").

ס'איז שוין א יאהר-יעהרליכע טראדיציע פון דער ראדאמער פילאנטראפישער געזעלשאפט „עזרה" צו ארגאניזירען אלע זומער א בוסק-אקציע פאר ארימע קראנקע קינדער. אזא אקציע איז באמת איינע פון די שענסטע אין אידעאלסטע אויפטהוען, וואס דארף אויפגענומען ווערען מיט די ווארימסטע סימפאטיע און אונטערשטיצט ווערען פון דער גאנצער יודישע געזעלשאפט אהן אונטערשיד פון קלאס און שטאנד.

אוועקשיקען ארימע קינדער, וועלכע ליידען אויף פערשידענע קרענק, אין א באד, וואס קאן אין א בעדייטענדע מאס לינדערען זייערע יסורים.—דאס רעאליזירען אזא אויפגאבע, דאס איז אנ'אקט פון העכסטער מענשליכקייט. דאס איז א זאך, וואס לאזט זיך פשוט נישט אבשאצען מיט ווערטער.

זומער, זון, ליפט, דריי עלעמענטען וואס פרישען אויף און ברענגען א נייע חיות אויס'ן מענש. יעדער, וויפיעל זיינע כחות דערגרייכען, נוצט אויס די צייט פון זומער אויף ערהאלונג, אויף דערפרישונג און אויף אנצוזאמלען נייע כחות צום אנקומענדיגען ווינטער. איינער פאהרט זיך אבדוהען אויף א דאטשע, א צווייטער, וואס קאן זיך מעהר פערגינען, פאהרט אין א קור-ארט, א דריטער פאהרט אין באד, אין רייכסטען קור-ארט און פערבייסט ערשט דערנאך מיט א דאטשע אויף נאך-קור. יעדען אין שאד אדורכצולאזען דעם זומער-לעב און מען טהוט כל ההפצלות צו געניסען פון גוטע, קוויקענדע לופט. איינעם קומט עס אן גרינגן דעם צווייטען שווערליך, אלץ איינס, מען האפט אוועק מיט געוואלד א חודש, צוויי, דריי.

בלייבען, בלייבט אין דער דושנער-ענגער שטאדט-לופט דער, וואס האט קיין שום מעגליכקייט און ער מוז האָרעווען שווער און ביטער אויף זיין טעגליך שטיקעל ברויט. ביי איהם איז די דאטשע, א פאנטאזיע, א חלום. מעג ער זיין אליין קראנק און נויטיגען זיך אין א רפואה פאר זייגע הענד, אדער פיס, וואס זענען פיעל מיט אטרעטעס, מעגען זיינע קינדערלעך זיין קאליקעלעך, אדער קרבנות פון פערשידענע אנדערע קרענק, ווי סקראפול און אנדערע עהנליכע פייניגונגען — מעגען אזעלכע זיין די ריכטיגסטע קאנדידאטן אויף א באד, א קור-ארט; קאנדידאטען אזעלכע, וואס די גרעסטע מאס-געבענדע אינסטאנץ — דאס פערהארטעוויטע און'בעררחמנות'דיגע לעבען — האט זיי ארויסגעגעבען א „זאשוויאדטשענע", אז זיי פערדיענען זיך כשר און מיט רעכט צוגענוסען פון אלע היילונג'ס-קוואלען פון דער נאטור—וועט דאס אבער אויך נישט העלפען, ווייל אין קעשענע פייפט דער דלות.

די דאזיגע נויטבעדערפטיגע בלייבען זיצען אין דער היים און מוטשען זיך אזוי, אפילו, זומער, ראן ווען די ערד האט געעפענט אלע איהרע רפואה-קוואלען און היילונג'ס-אוצרות אויף צו פערלייכטערען די מענשליכע ליידען און זיי אבציפרישען און שטארקען מיט כח אויסצוהאלטען זייערע יסורים אום ווינטער.

דער ארימאן. דער שווער-ארבייטענדיגער בעגיסט זיך מיט שווייס אין די גליענדיגע זומער-טעג און ס'פעלט איהם אויס אטהעם אין דער שטיקענדער לופט; זיין קראנק סקראפוליטנע קינד מוז זיך פייניגען אין די שענסטע זומער-טעג, דאמאלס ווען מיט בעדער קאן מען עס פשוט מחיה זיין.

אין אונזער שטאדט, וואס האט אזוי פיעל „בעל רחמנים" און אזוי פיעל במות פון אידעען, פון עסיק, פון מאראל, געפינט זיך נישט קיינער, וואס זאל א טראכט טוהן איבער'ן טרויריגען גורל פון אזעלכע ארימע קראנקע און ליידענדע, אויסער די איין-און-איינציגע נעז. „עזרה", וואס דוהט נישט און יעדעס יאהר וועקט זי און רופט מ'זאל איהר העלפען ארגאניזירען די בוסק-אקציע, וואס זאל ערמעגליכען דאס אוועקשיקען ארימע קראנקע קינדער אין די בעדער קיין בוסק.

היינט האט מען שוין ראש חדש אלול, דער עולב, וואס איז זיך אויסגעזעסען אויף דאטשעס, אדער פערברענגט אין די קור-ערטער, קומען שוין באלד צוריק א היים, ס'איז שוין באלד דער סוף פון דריטען העזאן אויף אלע דאטשעס און קור-ערטער. און דא שטעהט „עזרה", אין מאטערט זיך מיט אלע כחות צונויפצושטיקעווען פערשידענע פינאנציעלע מיטלען, וואס זאלען קאנען פערווירקליכען די בוסק-אקציע.

ס'איז נאך געבליבען עטליכע וואכען—און די לעצטע, ווען מ'קאן נאך שיקען ארימע קראנקע קינדער אין די בערטער. „עזרה" שטרענגט אן אלע איהרע מעגליכקייטען נישט צו פערשפעטיגען מיט א טאג. ס'איז דעריבער א הייליגער חוב פון יעדען איינעם אנטקעגענצוקומען דער דאזיגער ערנסטער און וויכטיגער אקציע און ביישטראגען זיין געהעריגע נתינה אויף אט דעם עוהאבענעם צוועק. די אקציע דארף יעדען וואס האט נאר א ווארים מענשליך הארץ צו פעראינטערעסירען, היינט האט שוין געברויכט פאהרען די דריטע פארטיע קראנקע קינדער קיין בוסק, און נישט מ'זאל ערשט שטעהן און ברעכען זיך דעם קאפ וואו נעמט מען מעגליכקייטען פאר דער ערשטער גרופע. „עזרה" איז דערין געוויס נישט שולדיג, זי וואלט זיך געווינשען מיט'ן גאנצען הארצען אוועקצושיקען אין די בעדער וואס מעהר קראנקע קינדער. שולדיג אין דעם איז די בעציהונג פון דער יודישער געזעלשאפט. נאך גרעסער איז די שולד פון אונזערע „פני", און רעדיל-פיהרער, וואס האבען אלעס גענומען אין זייער מאנאפאל. אלץ גיעט זיי אוועק: כבוד, מאנדאטען, שליפעס, מעדאלען, צו אלעם וועלען זיי קומען, נאר צום גרייטען. עפיס טוהן ממשות'דיגס און רעאלעס — אויף דעם האבען זיי קיין צייט נישט. וואס געהט זיי דארט-אן ארימע יודישע קראנקע קינדער. וועמען אינטערעסירען זיי, די דאזיגע אומגליקליכע נפשות'לעך?

די איינציגע, יא, די איין-און-איינציגע וואס געדענקט אן די ליידען, אן די יסורים, פון די ארימע קראנקע יודישע קינדער, איז „עזרה". יאהר-יעהרליך געדענקט זי אן די דאזיגע אומגליקליכע קינדער. און דערפאר פערדיענט זי דעם גרעסטען יישר כח און אלע אחד המרבה ואחד הממעיט, ברוך איהר בייהילפיג זיין אין דער דאזיגער פארנעהמער און קאלאסאלער אקציע. אז זי זאל נעקרוינט ווערען מיט'ן גרעסטען ערפאלג. קיינער טאר זיך נישט ענטזאגען, נאר יעדער מוז זיין בעטייליגט, ביישטראגענדיג זיין ענטשפרעכענדע זעלבסט-בעשטייערונג.

ס'איז א חוב אזוי אויף דער געזעלשאפט און אזוי אויף יעדען איינעם יחיד צו זארגען וועגען דעם געזונד פון דעם יונגען יודישען דור, על אחת כמה וכמה ווען ס'האנדעלט זיך וועגען אזא הומאניטארע און עטישע זאך ווי צו לינדערען און פערלייכטערען די ליידען פון ארימע קראנקע קינדער, געבענדיג זיי אומזיסטע בעדער.

דער זומער געהט אוועק און ס'איז פשוט א פערלוירט אבצוצעגערען א טאג מיט דער בוסק-אקציע. דער ווינטער אין נרויזאם פאר די דאזיגע קינדער און דער זומער מיט די פערשידענע בעדער קאן זיי מחיה זיין און געבען כח אויפ'ן ווינטער.

א שאד א טאג.

ב. צווייג.

הינטער די קוליסען פונ'ם אמאליגען מאגנאטען לעבען אין ראדאם.

44. פון מלך אביון.

ראכעלא און סאליע פאהרען קיין וויען ראטעווען די ראד. פרויען.

דער טומעל, וואס איז ארויסגערופען געווארען דורך די צוויי טעלעגראמעס, וואס ביילקע האט פון וויען ארויסגעשיקט צו די ראדאמער פאמיליעס פון ה' ב. און דעם חסידישען היגען סוחר ה' ר. — האט אין די דערמאנטע צוויי הייזער אנגעמאכט א שרעקליכע מהומה, די צוויי קורצע שורה'לעך אויף די טעלעגראמעס, אז ביידע פרויען זענען ארעסטירט געוואָרען אין וויען, האט צעמישט די קעפ. צעהנדליגער שטוב-מענשען האבען צענדליגער מאהל נאכאנאנד איבערגעליינט און איינגעזויגען יעדעס ווארט, יעדעס אות — קיינער אבער האט גארנישט געקענט ענטדעקען און ארויסליינען אזעלכעס, וואס זאל גענויער אויפקלערען דאס פלוצלינגדיגע געשעהעניש,

מ'האט בעטאפט, גענישטערט און געגריבעלט זיך ביי יעדען פינטעלע, ווי מ'וואלט געוואלט אונטערהויבען די געשריבענע ווערטער אויף די טעלעגראמעס. די ליידיגע בלייזען און די גרויסע לעהרע שטיק פאפיער, וואס זענען געבליבען נישט בעשריבען, האט ביי יעדען, וואס האט געליינט די דעפעשע אויסגעמאהלט מאדנע פאנטאזיעס.

דער גורל פון עגונות.

פון מ. געריץ.

אין דער רבנישער וועלט האט זיך די לעצטע צייט אויסגעהויבען א טומעל אין אמעריקא צוליב הרב שאפאשניקס בעוועגונג צו בעפרייען די צענדליגער טויזענדער עגינות, וועלכע זענען געבליבען פעראומגליקט און זענען פער'משפט אבצופינסטערען דאס גאנצע לעבען צוליב די מלחמה-און-פאגראם-יאהרען. עס איז כדאי צו זעהן ווי עס איז דער גורל פון די עגונות ביי די אומות העולם.

נאך גאר אין די אוראלטע צייטען געפונען מיר ביי די אומות העולם דינים וועגען עגונות. אזוי געפונען מיר למשל, אין דעם ערשטען נגזעק-בוך, וועלכער איז אונז בעוואוסס אונטער'ן נאמען: „די געזעצטע האמוראבי'ס און אין פערהעלטעניש צום מאנאישען געזעצבונג".

אזא געזעץ:

„אויב דער מאן איז געפאנגען געווארען און אויב די פרוי האט מיטלען זיך דורכצולעבען און זי האט דאך חתונה, מוז מען איהר משפטן און אריינוואַרפען אין טייך".

א צווייטער געזעץ זאגט דארטען:

„ווי איז אבער דער דין, ווען די פרוי האט נישט קיין מיטלען צו לעבען און זי האט חתונה? — דעמאלסט איז דער דין, אז די פרוי איז אונבעשטראפט".

אין די אוראלטע צייטען, ווי מיר זעהען, איז געווען ביי די אומות העולם א נפקא מינה און נאר א גרויסע נפקא מינה, צי די פערלאזענע פרוי האט פון וואנען צו לעבען, אדער נישט, עס איז אבער אויך דא אנ'אופן, ווען די פערלאזענע פרוי מעג לכתחילה אהן שום שטערונגען חתונה האבען. דאס איז, ווען דער מאן איז פון איהר אנטלאפען. אזא פרוי מעג פראנק און פריי חתונה האבען מיט אנ'אנדערען אפילו ווען דער מאן קעהרט זיך אום צוריק דארף זי נישט זיך צוריקקעהרען צו איהם.

אין די רוימישע רעכט געפינט מען בכלל נישט קיין געזעץ וועגען עגונות. דאס ערקלערט זיך אבער דערמיט, וואס אין רוים פלעגט מען בכלל קוקען קרום אפילו אויף אלמנות, וואס ערלויבען זיך א צווייטען מאל חתונה האבען. דאס איז אבער אלץ געווען אין די גאר אלטע צייטען און מיטעלאלטער אבער, ווען די מלחמות האבען זיך געמעהרט, האט די רוימישע געזעצגעבונג אנגענומען א דין וועגען עגונות. דער רוימישער געזעץ איז געווען עהנליך צים יודישען געזעץ. אז מ'דארף האבען זיכערע בעווייזען, אז דער מאן איז געשטארבען, ערשט דעמאלסט מעג די פרוי חתונה האבען. אויסנאהמען האבען אבער די רוימער געמאכט אין דעם פאל ווען דער מאן איז אלס געווארען 100 יאהר, דעמאלט ווערט ער במילא פעררעכענט פאר געשטארבען און די פרוי מעג חתונה האבען.

שפעטער, שטיצענדיג זיך אויפ'ן פסוק: „ימי שנותינו בהם שבעים שנה". איז דער צאהל יאהרען אראפגעלאזט געווארען פון 100 אויף 70 יאהר.

פערשטעהט זיך, אז די לאגע פון דער עגונה איז צוליב די אלע קולא'ס וועניג פערבעסערט געווארען. אויב די עגינה און איהר מאן זענען געווען יונגע, איז זי וועניג וואס געהאלפען געווארען דורכדעם, וואס זי וועט דארפען ווארטען 40 ביז 50 יאהר ביז דער מאן וועט אלט ווערען 70 יאהר...

אין הלכות עגונות זענען שוין צוגענאנגען א סך „פראקטישער" די דייטשע. דער סאקסישער געזעץ ערלויבט חתונה האבען אנ'עגונה בתנאי, ד. ה, אויב דער מאן קעהרט זיך אום צוריק, מוז זי זיך שיידען מיט איהר צווייטען מאן און זיך אומקעהרען צו איהר ערשטען מאן, וואס האט איהר פערלאזען.

נאך „פראקטישער" איז געבויט דער פרייסישער געזעץ, וועלכער הייסט די פרוי בלויז ווארטען 9 יאהר, אויב סוף 5 יאהר האט ער זיך נישט אויסגעפונען, מעג די פרוי חתונה האבען מיט אנ'אנדער מאן.

דער נייעסטער דייטשער געזעץ איז גאר א לייכטער: אויב די פרוי האט 10 יאהר נישט קיין ידיעות פון איהר מאן מעג זי חתונה האבען מיט א צווייטען, אויב איהר מאן איז אלט 31 יאהר. ווי איז אבער דער דין, ווען איהר מאן איז אלט 70 יאהר? — דעמאלט איז גענוג נאר 5 יאהר. ווען דער מאן האט אבער אנטיילגענומען אין א מלחמה, איז נאר גענוג 3 יאהר נאכ'ן סוף פון רער מלחמה.

דער סאמע נייעסטער און פראגרעסיווסטער אין הלכות עגונות איז דער שווייצארישער געזעץ. דער שווייצארישער געזעץ זאגט: „דער טויט פון מאן קען בעטראכט ווערען פאר בעוויזען, וויבאלד ער איז פערשוואונדען געווארען ביי אומשטענדען, ווען מ'דארף זיך משער זיין, אז ער איז אומגעקומען, אדער אויב די פערלאזענע פרוי האט לאנג נישט געהאט קיין ידיעות, לכל הפחות 1 יאהר פון טויט-געפאהר פאר איהר מאן, אדער 5 יאהר פון דער לעצטער ידיעה. איין יאהר פריהער זאמעלט דער ריכטער ידיעות וועגען מאן, צי ער לעבט, אדער נישט".

לויט'ן רוסישען געזעץ מעג די פרוי חתונה האבען, אויב זי האט 5 יאהר פון מאן קיין ידיעות נישט געהאט.

בעת דער רוסיש-יאפאנישער קריעג פלעגט מען זיך ביי יודען בענוצען מיט גט'ן. כדי די פרוי זאל נישט אריינפאלען אין דער לאגע פון אנ'אייביגער עגונה, פלעגט דער מאן, איידער ער איז אוועק אויף דער מלחמה, אבגט'ען די פרוי. ממה-נפשך: האט דער מאן זיך צוריקגעקעהרט, האט די פרוי מיט איהם פון דאס ניי חתונה געהאט כדין וכדת משה וישראל, אלא, רחמנה ליצלן נישט, איז די פרוי געווען פריי.

אט די המצאה פון גט'ען זיך איידער דער מאן געהט ארויס אויף דער מלחמה,

---

די שטיקלעך לייזיגע פאפירען האבען אויסגעזעהען גאך מעהר געהייםניספול ווי די צווי מאגערע, קליינע שורה'לעך. ס'האט זיך יעדען געדאכטען ווי אויפ'ן גלאטען לייזיגען פאפיר בעהאלטען זיך די איתיות. וועלכע האבען דעם שליסעל פון דעם גאנצען רעטעניש.

יעדער. וואס דער מיח זיינער האט געטראכט און פארגעשטעלט זיך פאנטאסטישע בילדער, כדי צו טרעפען אויפ'ן גרונד פון השערות, וואס אזעלכעס, אייגענטליך, ס'האט פאסירט אין וויען — אט די ראזיגע פאנטאזיעס און בילדער זינגען ארויסגעשווימען אויפ'ן לייזיגען פאפיר פון די טעלעגראמעס, ס'פאפיער איז אבער פארט געווען מצהר ווי די העלפט לייזיג און די פאנטאזיעס, וואס די שרעק און די אומרוה האט אויסגעארבייט האבען זיך געטוישט ווי אין א קינאמאטאגראף. מ'האט געליינט אין דער פרוה. ביי מי... טאג, ביינאכט און אפשר א גאנצע טאג. מ'האט זיך פערטיפט, מ'האט שטודירט, מ'האט געפרובט טרעפען — אלץ איז געווען נאר השערות און נישט בעגרינדעטע טראכטענישען.

אפשר האבען א טייל יא עפיס געוויסט, האבען זיי עס נישט געוואלט פאר'ן מויל ברענגען. בעקאנטע, היימישע רעדען שטענדיג אויס יעדער זאך און געשעהעניש צום גוטען. פאר דאס האט מען אין דער שטאדט געשמועסט בריימער. אזוי איז שוין שטענדיג. די לופט, די גאס חאפט זיך שטענדיג פריהער און שטיפט זיך אב בעסער ווי די אייגענטלכע סביבות און פאמיליעקרייזען, וואו ס'קומען מאר או ס'פאסירען די וואונדערליכסטע סורפריזען.

אויך אין איצטיגען פאל האט דראם פריהער געוויסט און מ'צהר זיך אנגעשטויסען, ווי נאר מ'איז געוואויר געווארען פון די טעלעגראמעס. אין פיל שטובען האט מען גערעדט גאנץ אפען, אז דאס שמעקט מיט א ליבע-אוואנטורע. די מאדאם ב. האט לעצטענס אנגעהויבען בעוויסט צוזוערען אין די קרייזען פון די לעדער-סוחרים, אז זי פיהרט לינקע געשעפטלעך מיט די בעאמטע פון דער עסטרייכישער אקופאציע. מען האט שוין אפילו לעצטענס געמורמעלט אז זי האט עפיס עמיצען א גוטען בעקאנטען אבער-לייטענאנט אין לובלין, מיט וועלכען זי פיהרט עס אדורך די אלע שמוגעל-אונטערנעהמונגען און, אז צווישען זיי האט זיך ארום אט די נעשעפטען פערקאכט עפיס א שטיקעל ליבע. מ'האט אביסעל שוין געוויסט, אבער גערעדט דערפון האט נאך קיינער נישט. די איינציגע, וואס האט ארויסגערופען א שטיקעל פערווינדערונג איז געווען די פרוי ר. פון איהר האט מען וועניג געהערט, אמת, מ'האט געוויסט, אז איהר מאן איז פלוצלינג זינהר רייך געווארען, אבער פון וואס און א דאנק וועמען — דאס האט קיינער גענוי נישט געוויסט. און קיינער האט זיך דערמיט נישט פעראינטערעסירט — א קשיא אויף א מעשה — האבען דאך אין יענע צייטען א סך געמאכט גוטע געשעפטען. ס'איז דאך געווען די צייט פון שמוגעל און האסע — וועמען זאל דאס איינפאלען. אז אט טאקע הינטער די פלייצעס פון דער גרעסטער טייל פלוצלינג רייך געווארענע, אז הינטער זייערע פלייצעס זענען געשטאנען צפיצירלעך, פינאנצלעך, וועלכע האבען אלץ צוגעשטערט און צוגעשטאנען אין פיל פאלען אלס שותפים, א דאנק די בעקאנטשאפטען מיט זייערע טעכטער און פרויען.

האט מען טאקע קיין אנפאנגס נישט געוויסט, און די פלוצלינג אויסגעוואקסענע עשירות'ען האט מען פערגעסען מיט א מזל זאך. ווען דאס דאזי-

געפינען מיר שוין אין דער אגדה וועגען דוד'ן אין כתובות ט׳.

פונדעסטוועגען זעהען מיר, אז אויך אונזערע חכמים האבען געזוכט עצות ותחבולות. ווי צו פערלייכטערן דעם גורל פון דער עגונה. אין תלמוד געפינען מיר אפט: „משום עגונה הקילו ביה רבנן“ — צוליב אן עגונה האבען די רבנן פערלייכטערט דעם דין, אזוי למשל, אין בנוגע אן עגונה בעגלויבט איין עדות, אז דער מאן איז טויט, אויך קרובים זענען בעגלויבט, אפילו אן עד מפי עד ווערט אויך פעררעכענט פאר עדות, אפילו אז איינער האט געפונען א בריף, אין וועלכען עס ווערט געשריבען, אז דער מאן איז טויט. הגם מ'ווייס נישט, ווער עס האט דעם בריף געשריבען, איז אויך דערלויבט דער עגונה חתונה צו האבען (יבמות ירושלמי ט״ז). אדער, אז מ'האט דעם עדות ניט געזעהן, נאר אפילו געהערט זיין קול, אז ער איז טויט (יבמות קט״ו).

ווי ווייט אונזערע חכמים האבען גענומען נאהענט צום הארצען דעם גורל פון דער עגונה, קען דינען דער פאקט, וואס אין פערשידענע ענינים, וואס נוגע עגונות, ווענדעט מען זיך צו די גדולי הדור און זיי זוכן עצות, ווי אזוי מתיר צו מאכען. אין תשובות הרא"ש ח״ב, סי' נ״א ווערט געזאגט, אז עס איז א חוב אויף יעדען רב צו זוכען א היתר. ווי צו ראטעווען אן אומגליקליכע עגונה. דאס זעלבע ווערט אויך געבראכט אין אנדערע שאלות ותשובות. אין שו״ת פון רשב״ם מ״ב, מג״, נ״ג, און אין רדב״ז ח״א סי' צ״ג.

צוליב דער גרויסער צאהל עגונות אין דער צייט פון די בלוטיגע קאזאקען-געשעהענישען, האבען זיך צונויפגעקליבען א ועד ארבע ארצות אין יאהר 1550 און מ'האט געזוכט היתרים, אז די עגונות זאלען קענען חתונה האבען (די געשיכטע פון גרעטץ, זייט 68).

די אלע תקנות בעווייזען קלאר, ווי ווייט אונזערע חכמי התלמוד האבען זיך בעמיהט מיט אלע מיטלען צו פערלייכטערן דעם גורל פון דער יודישער פרוי. אונזערע חכמי התלמוד האבען זיך בעמיהט על פי דין און על פי תורת משה צוצופאסען דעם געזעץ וועגען עגונות צו זייער צייט.

פון דעם אלעם איז צו זעהן, אז אין אלע צייטען און אין אלע ערטער האבען אונזערע רבנים געזוכט עצות ותחבולות, צו פערלייכטערן דעם גורל פון דער יודישער עגונה.

צי קען מען זיך פארשטעלען א מעהר גרעסערע צאהל עגונות ביי יודען, ווי די לעצטע מלחמה האט אונז געבראכט, די לעצטע בלוטיגסטע מלחמה פון אלע צייטען און אלע דורות?

איז דאך א חוב, אז אונזערע רבנ'ישע גדולים זאלען זיך פעראינטערעסירען מיט די יונגע לעבענס פון די 90 טויזענד יודישע אומגליקליכע עגונות צונויפרופען א וועלט-אסיפה פון אלע רבנים-גדולים אין אונזער צייט און זוכען עצות ותחבולות צו ראטעווען די צעהנדליגער טויזענדער יודישע פרויען פון זייער שווערער לאגע.

מיר זאגען נישט קיין דעה, מיר קומען נישט מיט קיין עצות צו אונזערע רבנים — דאס איז זייער זאך און קיינער האט נישט קיין רעכט אין דעם זיך אריינצומישען, אבער א וועלט-אסיפה פון אלע אונזערע גדולים ווייזען דער פראגע איז נויטיג, איז א לעבענס-פראגע פון אומצעהליגע יודישע יונגע לעבענס!

תחית המתים פון צושטערער.

ס'האט זיך געדאכט, אז נאך לאנגע אנשטרענגונגען וועט געלינגען סוף כל סוף צו פעראייניהייטליכען און צו קאנצענטרירען די האנדווערקער-כחות אונטער איין פאהן און אונטער איין אנפיהרונג, כדי ווי ווייט מעגליך קאנען וואכען און פערטיידיגען די בלוטיגע האנדווערקער-אינטערעסען.

די פערוואלטונג פון היגען האנדווערקער-קלוב האט אלעס מעגליכעס געטוהן, אז די אלע, וועלכע זענען צוליב פערזענליכע, אדער טאקטישע טעמים ארויסגעטרעטען פון קלוב זאלען צוריק אריינגענומען ווערען אין די האנדווערקער-רייהען אום אבצווישען יעדען שפור פון צערשפליטערטקייט און האס פון האנדווערקער געגען האנדווערקער. און כדי מיט געמיינזאמע בענייטע קרעפטען שטעהן אויף דער וואך פון די האנדווערקער-אינטערעסען, און ספעציעל יעצט, אין דער צייט פון רעאליזירען שווערע געזעצען, וועלכע זענען ניי און פרעמד די יודישע האנדווערקער, ווי למשל דאס צעכען-געזעץ, רעיעסטראציעס, א. ד. ג.

אבער גאנץ אומגערעכט פאר'ן היגען האנדווערקערטום האט זיך ערלויבט אויף אייגענע האנד דער אייביגער צושטערער (די לעזער איז בעקאנט זיין נאמען) ארויסצולאזען אן אויפרוף, וואו ער רופט צו זיך פריוואט אין וואוינונג די היגע האנדווערקער צו רעיעסטרירען און זיין פאר זיי א שתדלן.

ער האט מן הסתם דערשפירט וואהלען צו א קהלה, האט אין איהם אויפגעלעבט דער בייזער צעשטערענדער גייסט. כ'איז גאר נישטא קיין אויסדרוק, וואס זאל ריכטיג בעצייכענען זיין אומגעלומפערטען טהאט. מיר האלטען עס פאר א געזעלשאפטליך פערברעכען, עס איז איינפאך א פערפיהרונג, א נישט דערלאזבארע האנדלונג, געגען וועלכען דאס היגע האנדווערקערטום דארף ווי אמשארפסטען צו פראטעסטירען, און פאדערען פון איהם איין מאהל פאר אלע מאהל, אז ער זאל זיך נישט ענטוועגען צו מישען מעהר אין די האנדווערקער-אינטערעסען, עס מוז איהם געזאגט ווערען: שוין גענוג צעשטערט ביז היינט! גענוג!

עס איז בעקאנט די ראדאמער בעפעלקערונג בכלל די טעטיגקייט פון דער פערזאן אין די היגע אינסטיטוציעס. ווי למשל זיינע סקאנדאלען אין די „עזרה“, זיינע אוואנטורעס מיט'ן רב אין קאנסום-פעראיין. זיין בעזונדער ארויסשטעלען א קאנדידאטען-ליסטע צו דער קהלה, און לעצטענס זיין פרעזעסטווא ביי די אבוזניקעס. וועלכע זענען אונטער זיין אנפיהרונג צעשפליטערט.

דאס היגע האנדווערקערטום דארף פשוט זיך דערווייטערן פון איהם און איבערייסן מיט אזא פערזאן, וועלכער האט אהן א פאדוואס געוואלט אונטערברעכען די האנדוו.-ארגאניזאציע. דער לעצטער שריט זיינער טאר נישט אונבעשטראפט אדורך. די שטראף דארף זיין א הארבע און א ענדגילטיגע.

יעדער בעוואוסטזיניגער האנדווערקער דארף אויסמיידען יעדער בעציהונג מיט איהם. מען דארף טאדלען זיין האנדלונג אויף שריט און טריט זאגען: גענוג זיינע אוואנטורעס, שוין גענוג!

די פערוואלטונג פון האנדוו.-קלוב.

אין ראדאם, אין שערפען 1928.

גע גיסט ריינע עשירות האט אבער דערנאך אנגעהויבען אויפשפילען טראגעדיעס — ערשט דאמאלס האט מען זיך אנגעהויבען דערוויסען און אלע בעהאלטענע סודות זענען קאפויער געקומען.

דאס זעלבע איז אויך געווען מיט דער פרוי ר. איהר מאן, א חסיד, קיינמאל נישט געווען קיין גביר, האט אין יענע צייטען פון אקופאציע פלוצלינג אויפגעפלאמט און בעקומען קאנצעסיעס פון אלע זייטען. זיין ווייב א יונגע, א שעהנע וואס האט שטענדיג געמאכט פארוואורפען איהר מאן, אז ער איז נישט קיין בריה און א שלימ'מזל, צוליב וועמען זי קאן נישט מאכען אזא לעבען ווי איהרע קאלעגאנקעס — האט פלוצלינג אנגעהויבען פיהרען א רייך צעבאליעוועט הויז און געווארען א גאנצע דאמע אויסגעסטראיעט אין די שענסטע טואלעטען. די פראגע פון וואס, פון ווען — האט פערענטפערט די ברייטע און גרויסע קאנצעסיע-שילדען, וואס זענען ארומבעהאנגען געווען איבער'ן געשעפט. דאס איז גענוג געווען און קיינער האט נישט געפרעגט קיין קשיות.

יעצט אבער, אז אין פיל ראדאמער שטובען האט מען זיך דערוויסט, אז צוזאמען מיט דער מאדאם ב. איז אויך ארעסטירט געווארען די פרוי ר. — ערשט איצט האט מען זיך אן עפעס גענומען אנשטויסען. קיין קלארעס וועגען איהר האט מען נישט געהערט. מ'האט זיך בלויז משער געווען, אז דא איז נישט פשוט. פרוי ר, איז געווען א זעהר קלוגע פרוי און זי האט איהרע קענטשאפטען מיט די עסטרייכישע אפיצירען געפיהרט אין דער שטרענגסטער געהיימניס אזוי, אז מ'האט פון איהר קיינמאל נישט געהערט, אפילו איהר מאן האט זי קיינמאל אין גארנישט חושד געווען. זי איז אפט געווען היגטערוויעגענס, זאגאר אין אויסלאנד און דער מאן איז וועגען איהר געווען רוהיג. פערקעהרט, ער איז פון איהרע רייזעס העכסט צופריעדען געווען, ווייל פון יעדער רייזע איהרע איז זיין קאסע פיל רייכער געווארען. מיט יעדער רייזע פון זיין פרוי איז דאס געשעפט געווארען רייכער און פולער מיט פערשידענע סחורות.

אמאהל, פון צייט-צו-צייט פלעגט יא ארויפקומען צום ה' ב. א קאנטראליער פון דער פינאנץ-אבטיילונג. ער איז אויפגענומען געווארען אלס אנגעזעהענער גאסט — און מעהר נישט. ער האט געגעסען, געטרונקען, געמאכט די חשבונות און איז אוועקגעגאנגען. אז אין צוויי טעג ארום איז זיין פרוי אוועקגעפאהרען קיין קראקא, לעמבערג און נאך וואו אנדערש, און זי האט זיך אין מיטען וועג געטראפען מיט דעם זעלבען, וואס איז ערשט נעכטען אדער אייערנעכטען געווען א גאסט ביי איהר מאן און ערלעדיגט מיט איהם פערשידענע געשעפטען און איינוועגס גוט פערברענגט מיט איהם אויף

זיי וועלען נישט קיינעם פערבלענדען די אויגען.

זיי פיהלען זיך געטראפען די „מנהיגי הדור“ פון אונזער שטאדט. א לאנגע קייט פון שווערע בעשולדיגונגען בעלאסטעט זייער „געוויסען“ און זייער „מאראל“. אונזער צייטונג האט זיי דער'קנס'ט, האט אראבגעריסען די מאסקע פון זייערע פערשטעלטע צבועקישע פנימ'ער און האט זיי בעוויזען אין זייער קלארען געשטאלט פאר דער גאנצער עפענטליכקייט.

די דאזיגע אדונים, וואס האלטען זיך שוין ביים געזעגנען מיט זייער שררה'שאפט אין דער קהלה קדושה, האבען דערפיהלט, אז די בענקלעך טרייסלען זיך און, אז ס'קומט א סוף צו זייער געוועלטיגונג. דער „פרנס הדור“ מיט זיין חניפה'שע מחנה, וואס איז זיך געזעסען 4 יאהר בריות אויפ'ן קארק פון די צאן קדשים, גליטשט זיך בארג-אראב, די אקופאציע פון פרעמדע בראכע זיך אונטער און ווערט צעשמעטערט. דער ניקאלייאישער רעזשים און דער שווארץ-רעאקציאנערער צארישער דעספאטיזם, וואס האט פערפעסטעט די לופט אין דער קהל'שער באסטיליע האלט ביי פערשווינדען ווערען.

זיי האבען זיך געהאפט. די אקארדען פון זייער צוקונפט-מוזיק הילכען שוין אין די אויערן, די כיבודים זענען שוין אבגעבליאקעוועט און קאמפראמיטירט.

די פרנסה פון פרעמדען, „חנוני של פוקסו“ שטעהט אין א געפאהר. א ציטערניש און א בהלה האט זיי ארומגעחאפט פאר דעם „מארגען“ און „שפעטער“.

די „נאכאבלען“ און די „אדעל-לייט“ פיהלען זיך, אז מ'האט זיי געטראפען אין פינטעל. ווילען זיי זיך „רעהאביליטירען“ און אויף ווייטער צו פערזיכערען זיך מיט די נעכטיגע עטליכע מוץ עהרען-טיטלען און געשמאקע פריגסות. קאריעריזם און פאסטענטום האבעי כורת ברית געווען. מ'האט איינגעקלאפט די הענד און געשלאסען יד אחת. נאכ'ן געשלאסענעם „ווערסאלטראקטאט“ אויף לובלינער שטראסע האט מען ארויסגעלאזט א „מאניפעסט“ און מיט דער קערה אין די הענד האט מען זיך א לאז ארויס געטוהן איבער די ראדאמער גאסען מיט איין רחמים-געשריי:

שענקט, יודעלעך, נדבות, אדער שרייבט וועקסעלעך. מיר געהען מאכען א צאטונג.

מ'האט מאבילעזירט א „באיעוואוי קאמאנדע“ פון א דרדקי-געווימעל, פון יוצר-משרת'ים, חניפה-לייט און מהיפית'ניקעס, וואס טאנצען צום טאקט אונטער דעם דיריגיר-שטעקעלע פון „פרנס הדור“, פון א שטאב געלערמעקלערלעך און ליכ'זאנשעס, וואס דרעהען זיך, מ'תמא, ארום די דאזיגע נעבעך-געטראפענע „גדולים“ און „געזאלבטע“ און מאכען די נעך ורבית-טראנזאקציעלעך. מ'האט געשטעלט אויף די פיס די „אנשי שלומנו“, וואס זענען געקניפט און געבונדען מיט איין שטענדיגע פאדעם און אם די אלע לייט האבען זיך דאס א לאז געטוהן מיט דער צדקה-פושקע מבית לבית, מחצר לחצר און אויסגעבעטעלט, אין ביי א טייל וואס האבען זיך נישט געקענט אבטשעפען פין זיי, אויפגעפרעסט נדבות צו עטליכע זלאטעלעך אויף א צאטונג, וואס זאל ברענגען די גאולה שלימה פ'ן פאלק ישראל, אויף צו ברענגען „משיח'ען“, וואס שטעהט שוין אונטער דער ראדאמער ראגאטקע.

א סך, צו ווענען די גווארדיע פון „שקר און שלים'מזל“ זענען געקומען נאך געלד האבען זיי געוויזען די טהיר און א טייל, וואס האבען נישט געקענט פטור ווערען און כעיז פנים זיין מעכב צו זיין די גאולה, חלילה, האבען עפיס געגעבען, זאגענדיג, אז לאז זיך זיי זיי דאכטען, אז זיי האבען פערלוירען א פאר זלאטעס, אדער עס געווארפען אין וואסער.

אנשטאט צו זיין א ניתן און אנצווייזען אויף עפיס ממשות'דיגעס און רעאלעס, וואס איז געלייסטעט געווארען פאר האלבע מיליאנען זלאטעס וואס מ'האט ארויסבעקומען פון דער שטאדט — אנשטאט נותנים, זענען זיי געווארען מקבלים און האבען נאך די העזה צו פערלאנגען מ'זאל זיי נאך צוצאהלען און געבען געלד אויף „רעהאביליטאציאנס“-צוועקען.

אנשטאט צו זאמלען געלד אויף א סאנאטאריום פאר ארימע קראנקע; אנשטאט צו שאפען אויף א יודישע פאלק'ס-שולע, וואו יודישע קינדער זאלען ערצויגען ווערען און אויסוואקסען אלס רייפע, ענטוויקעלטע, פאלקסטימליכע און וועלטליכע יודען; אנשטאט נישט צו לאזען שוצלאזע קינדער אויף ווילדען הפקר-ברוק, וועלכער איז זייער טאטע און ערציהער, אנשטאט צו מאכען יודישע קינדער אלס פאלקאמענער יודען און מענשען; אנשטאט צו זאמלען א געלד-פאנד פאר ארבייטסלאזע, פאר די געקיועהלטע און געדריקטע שיכטען, וואס פייניגען זיך אין נויט און דחקות אין די היינטיגע שווערע קריסישע צייטען — אנשטאט דעם אלעם האט מען ארויסגעשיקט דעם מה-יפית-שטאב זאמלען נדבות אויף א צאטונג, וועלכע האט דער איינציגען צוועק אונטערצוהאלטען דאס קרעמעל פון דער פיעל-מאנדאטריי און בעאמטען-פאכטענס פאר פעטע און גוטע פענסיעס.

נישט קיין קליינע העזה דארפט מען

פערשידענע פערוויילונגס-ערטער — דערפון האט איהר מאן קיין אהנונג נישט געהאט. אנדערע מענער האבען יא געוויסט ווי אזוי זייערע פרויען ערלעדיגען די געשעפטען אונטערוועגס און ס'איז זיי ניחא געווען פאר די גרויסע געלד-זעק, וואס זיי האבען אנגעשיט — דער ה' ר., וועלכער איז געווען א באמת פרומער, חסידישער יוד האט וועגען אזעלכע זאכען קיין שום ידיעה נישט געהאט און טאקע דערפאר, האט אט די טעלעגראמע, אז זיין ווייב איז ארעסטירט געווארען, געמאכט אויף איהם אזא שוידערליכען איינדרוק.

נאך מעהר רעכזעלהאפט זענען געווען די טעלעגראמעס, וואס אונטער זיי איז געשטאנען אונטערגעשריבען א נישט קיארער, ווענ'ג-בעקאנטער נאמען. דאס האט נאך מעהר צוטומעלט און צומישט די געדאנקען. אין ביידע הייזער, סיי ביי ה' ב. און אזוי דאס גלייכען ביי ה' ר. איז געווען ממש א בהלה. אין ביידע הייזער האט מען נישט געוויכט וואס צו טוהן. פלוצלינג איז דעם ה' ב. איינגעפאלען א געדאנק און ער האט זיך דערמאנט, אז ראכעלא זיין ווייב'ס קוזינקע, פאהרט איצט קיין וויען. אז זי זאל דאס פאהרען ראטעווען די מאדאם ב. כ'איז געווען שפעט-ביינאכט דער ה' ב. איז געלעגען אויפ'ן געלעגער און געפלאנעוועט ווער ס'זאל פאהרען קיין וויען, דאמאלס איז איהם דער געדאנק מיט ראכעלא איינגעפאלען. ער איז מיט איין אימפעט ארויסגעשפרונגען פון בעט, זיך שנעל אנגעטוהן און גלייך ארויפגעלאפען צו ראכעלא.

אהינקומענדיג האט ער נישט געברויכט לאנג ווארטען אונטער דער טהיר. ביי ראכעלא זענען, טראץ, דער שפעטער נאכט, אלע וואך געוועזן. דער ה' ב. האט דארט געטראפען א פולע שטוב. ראכעלא'ס פאטער און מוטער, ראכעלא אליין, איהרע ברידער, און אויך זייער שותף דער ה' פ. מיט זיין פרוי און קינדער. אלע, ווען זיי האבען פלוצלינג דערזעהן דאס צוטראגענע פנים פון אונגעריכטען גאסט דעם ה' ב. זענען געבליבען צוריקגעזעצט. דער פריהערדיגער געשפאנטער שמועס איז איבערגעהאקט געווארען און ארום ביים טיש איז שטיל געווארען. דער ה' ב. האט דאס אלעס בעמערקט. ער האט דערפיהלט, אז דא ביי זיין פאמיליע הערשט א נערוועזע שטימונג און. אז אלע דא זענען פון עפיס זעהר פערזארגט, ער האט זיך פונדעסטוועגען געמאכט קוראזש און נישט לאנג-קלערענדיג האט ער זיך גלייך געווענדעט צו ראכעלא מיט א קורץ-געהאקטען אטהעם:—

— ראכעלא, דערבארים דיך, און ראטעווע דיין מוהמע, מ'האט זי ארעסטירט אין וויען. כ'ווייס נישט וואס און כ'ווייס נישט ווען, נא, ליין — און דערביי ארויסגעכאפט די טעלעגראמע און אנידערגעווארפען אויפ'ן טיש.

ווידער האבען אלע געליינט און ווידער האט קיינער נישט פערשטאנען. יעדער האט געשטעלט א פראגע דעם ה' ב. וועלכער איז געשטאנען א צוטומעלטער און נישט געוויכט וואס צו ענטפערען. ער האט מעהר נישט געטוהן און כסדר זיך געבעטען: ראכעלא, ראכעלישי, דערבארים דיך, איך גיב דיר וויפיעל געלד דו ווילסט און אבי פאהר. דו קענסט דאך וויען, איך בין דארט קיינמאל נישט געווען.—

לאזט מיך שוין אב מיט וויען — האט אויסגערופען גיטעלע, ראכעלאס מוטער, וויען האט אונז אומגליקליך געמאכט. — זי האט געוואלט ווייטער רעדען, אבער דא האט ראכעלא א קריץ געטוהן מיט די צייהן אויף יענע און יענע איז אנטשוויגען געווארען און מעהר נישט גערעדט.

— וואס איז דען? — וואס איז געשעהן? — האט ה' ב. אויסגעשטעלט א פאר גרויסע דערשראקענע אויגען.—

(פארזעצונג קומט).

האבען ווען אויף צו בעפעסטיגען דאס כיבורים אין פרנסה-קרעמעל בענוצט מען זיך מיט צונויפגענומענע נדבות אין דער שטאדט. וואס פאר א שייכות האט די געזעלשאפט דערצו, ווען דאס איז ארייך פערזענליכער ענין דורכגעדרונגען מיט עגאאיסטישע ציעלען פון רעקלאמע און טענדענצען פון אדוואקאטעוו זיך איבער איהר. הערר מושלים, ווילט זיך בעווארענען מיט אייער מאכט און געזעלשאפטליכע ארענדע, טא נעמט ארויס געלד פון די אייגענע קעשענעס, וואס משפעט איהר אייך צו דער שטאדט מ'זאל אייך געבען געלד צושטייער? א סך גיעט איהר צישטייער די ראדאמער יודען צו זייערע געשעפטען?

ציי, מיר, בשעת מ'האט געשאפען אונזער צייטונג, האבען זיך זיך געלאזט אויף אזעלכע דרכים? און ביז היינטיגען טאג צי האבען מיר זיך געווענדעט צו עמיצען נאך א סובסידיע, אדער א וועלכע ס'איז אנדערע פינאנסיעלע מטה-לף, ט'אין דעם, וואס מיר ארבייטען ביי די אנגעשטרענגסטע בעדינגונגען און פיל מאהל זאגאר מיט דעפיציטען?

יא, צו דעם צדקה-חאראקטער, וואס עס טראגט דאס דאזיגע מאגראכען קרעמעל, האט מען צוגעשטעמפעט דעם ראדאמער מאגיסטראט.

אם צו דעם צוועק האט אזש פערקאטשעט די ארבעל א יודישער געוועזענער דאזאר און צעשיקט ידידי-בריוועלעך, אונטערשרייבענדיג מיט גרויסע קידוש-לבנה אותיות „מאגיסטראט-לאווניק פון דער שטאדט ראדאם”. דעם פאסטען אין מאגיסטראט איז איהם אפשר ווייניג און ער וויל זיך צוריק ערראבערען זיין געוועזענע פאזיציע אין קהל-שטיבעל.

כדי צו געבען די אקציע א „פאזאוושנעם” קוק האט מען עס אנגעהאנגען א קמיע פון מאגיסטראט, ווען מ'האט וואהרשיינליך, געוואלט צונעמען, א פנים ס'זאל מעהר אימפאנירען, אלס שוהף און פעסטער זיך אנהאלטען אין זיינע מוירען...

מיר פערשטעהען זיך דערויף, נישקשה, מיר ווייסען מיט וואס דאס שמעקט און וואס מ'אין דערמיט אויסע'... אבער, ניין „געשעצטע” תקיפים און מאנדאטען-מאנאפאליסטען. א טעות האט איהר, אויב איהר מיינט אזוי נאך רעהאביליטירען זיך גענען אזא צעטעל שווערע הטאים, וואס זענען באזירט און בעגרינדעט מיט דאטעס און ציפערען. דער וועג, וואס פיהרט צו רעהאביליטאציע און ריינוואשען זיך, ליגט ערגיץ אנדערש, וואו? דאס פרעגט אייער קהל-שרייבער פון לובלין. ער איז ראפינירט אין א זעלכע זאכען, פרעגט איהם ער ווייסט. און מסתמא ווייסט איהר אויך.

ניין, מיט קיין צייטונג וועט איהר אייך נישט רעהאביליטירען. די בעשולדיגונגען נעגען אייך זענען צו-טרייעניג און צייטארף, אז מ'זאל זיי קענען מיט צייטונגס-טאפיר אפווישען. איהר וועט קיינעם נישט דולדען קיין קאפ, און איהר וועט גארנישט פערטושען און נישט פערשרייען, אדער פערטומלען די מוחות, אויב איהר פלאנט אנגעפאלען אויף אונזער צייטונג (און דאס ווייסען מיר, אין נעבעך אייער „הייליגער” וואונש) האבען מיר דערפאר קנאפ מורא און מיר שרעקען זיך לגמרי נישט אן. אויב איהר ווילט אונז ארויסרופען צו א קאמפף — ביטע זעהר, מיר זענען גרייט און מיר נעמען מיט די ברייטסטע ארעמ'ס דעם קאמפף אן.

אדרבה, איהר וועט אונז צוואיילען צו עפנען א ביסעל פריהער אונזער ארחיון, וואו ס'האט זיך אנגעזאמעלט א שיינער „בלומען-קראנץ” וועגען אייערע „הערליכע” מעשים. די אלע ביז אהעריגע ענטדעקונגען, וואס מיר האבען בין יעצט פערעפענטליכט איז א טפה מן הים אנקעגען דעם, וואס געפינט זיך אין אונזער בעזיץ. מיר ווארטען.

נאר געדענקט. איהר זאלט אמאהל קיין חרטה נישט האבען...

א בעקאנטער.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

פון יודישען האנדווערקער-קלוב אין ראדאם.

דכנסה-שטייער פון 4 קטג. (האנדעל) און פון די האנדווערקער ווארשטאטען פון 7, 8 קאטעגאריעס — דאס אויספולען פארמולארען פאר די אסעקוראציע-געזעלשאפטען פון קראקע, לעמבערג, א דריגענדער ענין — פערלייכטערונגען ביי דער צעכען-רעיעסטראציע — ס'ווערט געווארענט נישט צולאזען זיך פערפיהרען פון נישט ערפאהרענע מענשען — איידער איהר טהוט עפעס אינפארמירט אייך אין ספעציעלען סעקרעטאריאט פון האנדווערקער-קלוב.

עס ווערט אויפמערקזאם געמאכט די מיטגלידער, וועלכע בעזיצען פון די 8 — 7 — 6 קאטעגאריע ארבייטס- און פאבריקס-פאטענטען, ווי אויך די האנדווערקער, וועלכע פערקויפען זייערע אויסארבייטונגען אויף די יארידים און הי אויף די פלעצער, און וועלכע בעזיצען די 4 טע קטג. ווי למשל מאנדייטער, שוסטער, רימארזשעס, בעקער, קצבים א. אנד. — אז זיי דארפען גלייך נאכ'ן דערהאלטען פון שטייער-אמט אויפפאדערונגען מיט פארמולארען וועגען די הכנסה פאר'ן 1927. מעלדען זיך אין סעקרעטאריאט פון קלוב, וואו עס וועלען ווי געהעריג אויסגעפולט ווערען די פארמולארען, ווארום לויט'ן ארטיקעל 87 פון געזעץ פון איינקונפטס שטייער (Dochodowy). איז וויבאלד די אויבענדערמאנטע קאטעגאריעס גיבען נישט אן צו דער צייט ווערען זיי בעשטראפט ביז 200 זל.

דערביי ווערט בעמערקט, אז אלע אנדערע קאטעגאריעס האבען בעדארפען די דעקלאראציעס אנגעבען נאך ביז'ן 31 קוויעטשען. ד. י. ווייל די גרעסערע קאטעגאריעס זענען פערפליכטעט אזעלכע איין אנצוגעבען.

וועגען די קראקאיער אסעקוראציע-געזעלשאפט לויט דער סטאטיסטיק פון ה.-קלוב איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז א קליינע צאהל פעריעסטרירטע אין די קראקאיער, אדער לעמבערגער אסעקוראציע-געזעלשאפטען האבען צוגעשיקט די אויסרעכענונגען פאר די צייט פון 1ן ביז'ן 7ן ד. י.

דעריבער ווארענט די פערוו. די יעניגע מיטגלידער, וועלכע האבען נאך נישט איבערגעשיקט די פארמולארען, אז זיי זאלען מיהר נישט אפשלעפען דעם ענין, נור גלייך זיך מעלדען אין סעקרעטאריאט פון קלוב.

ווי עס איז אונז מיטגעטיילט געווארען פון דער סטאראסטווע, דארף מען שוין נישט צו דער רעגיסטראציע פון די ווארשטאטען קיין אויסצוג פון די בעפעלקערונגס-ביכער (Wyciąg z ks. ludności), אזוי ארום ווערט פערלייכטערט פאר 90% איינוואוינער דאס רעגיסטרירען זיך, ווייל זיי זענען געווען געצוואונגען צו פאהרען אין די ווייטסטע פונקטען פון לאנד און דערביי אויסגעבען אייניגע צעהנדליגע גילדען. אזוי ארום וועט די רעגיסטראציע אין אלגעמיין ביליגער ווערען, אויסער רייזע-הוצאות און צייט, מיט 2 זל. אויף א פערזאן.

נויטיג זענען היינט פאלגענדע דאקומענטען: 1) א רעגיסטראציע-קארטע פון מאגיסטראט וועגען זעלבסטשטענדיגען פיהרען פון די ווארשטאטען, 2) א מאראל-צייגניש, 3) דעם פאטענט (אדער א האלבען) פאר'ן 1927 יאהר.

די דאקומענטען דארף יעדער מיטגליד ברענגען אין סעקרעטאריאט פון קלוב אין די אווענד-שעהן פון 6 — 10 (חוץ שבת) וואו עס ווערט שוין דורכ'ן קלוב ערלעדיגט אין דער סטאראסטווע. פאר די מיטגלידער, וועלכע האבען נישט קיין צייט צו געהן אין מאגיסטראט ווערט אויך ערלעדיגט אין מאגיסטראט די פארמאליטעטען. די פערוואלטונג בעמערקט דערביי, אז א דאנק איהרע בעמיהונגען זענען די רעגיסטראציע-קארטען פערהעלטניסמעסיג ביליגער און זי האט איינגעברענגט נאך א בעזונדערע צייגניש. וועלכעס האט געזאלט פעסטשטעלען ווי לאנג יעדער פיהרט א ווערקשטעל זעלבסטשטענדיג. נור די פערוואלטונג האט אויסגעפועל'ט אז עס זאל אויף די מאגיסטראטסקע רעגיסטראציע-קארטע צוגעלייגט ווערען א ספעציעלער סטעמפעל. ווי עס ווערט פעסטגעשטעלט ווי לאנג מען פיהרט דעם ווארשטאט. אזוי ארום האט מען איינגעשפארט געלד און צייט.

עס ווערען אויך געווארענט די מיטגלידער, אז זיי זאלען זיך נישט לאזען פערפיהרען פון אומגעבעטענע פערזארגערס, וועלכע קאנען נאר צעטומלען און פערפיהרען.

די רעגיסטראציע איז א קאמפליצירטע און יעדער אונפעראנטווארטליכער שריט קאן זיך שלעכט אפרופען שפעטער. גענויע, ריכטיגע, און מיט געזעץ שטימענדע אנווייזונגען קאן מען ערטיילען אין סעקרעטאריאט פון קלוב

וואו עס ארבייט א רוטינירט פערסאנאל און שטעהט אין קאנטאקט מיט'ן צענט־ראל האנדוו.-פערבאנד און די היגע מלוכה-אמטען.

סעקר. (—) ש. סטראוושינסקי.

* * *

ווי מען האט זיך אינפארמירט אין דער סטאראסטווע, איז דער טערמין פון דער רעיעסטראציע פערלענגערט געווארן — אבער נישט אפיציעל. דאס הייסט, אז די סטאראסטווע וועט נישט קאנטראלירען די ווערקשטאטען ביזן 31-טען שערפיען, (רעכט צו בעשטראפען האט די סטאראסטווא שוין).

אין ראדאם, א פאליאק-קאטאליק. דער שיסער איז איבערגעגעבן צו דער דיס־פאזיציע פון דער געריכטליכער מאכט.

אלענפאלס די יודען-הענט נעהט נישט פאר קיין טאנץ. אין שטאדט-ראט געהען די ענדעקישע ראטמענער אין פיל פראגען פעראייניגט מיט דער יודישער קאלא, מ'פיהרט טייל מאהל בשותפות א קיצעניו-מיצעניו-פאליטיק און ווען מ'דארף רייצען און אויפבוי־שעווען דעם המון געגען יודען — איז עס א בעזונדערער ענין.

דאס אנטיסעמיטישע בלעטיל „סלאוואָ" נעביך דורכגעפאלען מיט איהר נייעם „עלילת דם".

דאס היגע ענדעקישע בלעטעל „סלאָיאָ ראדאמסקע", וואס איז פון לאנג שוין בעקאנט מיט זיין יודענ־פרעסערישע העצע, איז היינטיגע וואך ארויס מיט א גרויס געשריי, אז „יודען שיסען אויף פאליאקען אין ראדאם".

אין דינסטאגדיגען נומער האט די „סלאָיאָ" אונטער א פייערדיגען סענ־סאציע-קאפ, אויף דער ערשטער זייט, אבגעדרוקט פאלגענדע געשיכטע:

„פאריגען זונטאג ארום 9 אווענד, אין דער צייט ווען אויף דער לובלי־נער גאס הערשט א לעבהאפטע בע־וועגונג פון שפאצירענדע, איז אויפ'ן טראטואר ביי דער „באנק פאלסקי" געשטאנען א גרופע פוילישע יוגענד. אין יענעם מאמענט האבען מיט דער דערמאנטער גרופע אנגעהויבען אנ־טוואנטורע די יודישע דורכגעהער, פארערענדיג ביי איהר צו ענטשול־דיגען זיך פאר א מכלימר'שטען זאך וואס איינער פון דער דאזיגער גרופע האט דערלאנגט עמיצען פון די יו־דישע דורכגעהער. ס'איז ענטשטאנען א ווערטער-קאנפליקט, בשעת וועל־כער איינער פון די יודען האט א לייכטען קלאפ געטוהן עמיצען פון די פוילישע יונגלייט.

אין א ווײלע ארום, ווען די פוי־לישע יוגענדליכע גרופע האט זיך געלאזט אין דער ריכטונג צום פלאץ דריטער מאי, איז זיי נאך א גאנצער אנגעלויף פון יודען, וועלכע זענען אנגעפאלען אויף די פאליאקען מיט שטעקענס אין די הענט. גלייכצייטיג איז געפאלען פון דער יודישער זייט א שאס און אלע זענען זיך צולאפען און אויפ'ן קאמפס-פלאץ איז געבלי־בען נאר דער שווער-פערוואונדעטער בושעקי. (איינער פון דער פוילישער גרופע) וועלכער ליגט אין א געפעהר־ליכען צושטאנד אין שפיטאל. איינער פון די יודישע אנפאלער איז ארעס־טירט".

פון דעם דאזיגען פארפאל, וועלכער איז אנב. דאן נאך ניט געווען אויסגעפארשט ווער ס'האט פאקטיש געשאסען, צו־שמירט די „סלאוואָ" כמעט א גאנצען עלילת דם. און איהר העצע נעמט כמעט אן א פאגראם-כאראקטער.

באלד אין דער הויך ביים סאמע צייטונג'ס-קאפ, אין שווארץ ראמענדיגען איינגעהאלט, איז מיט גרויסע און פעטע אותיות אויפגעשריבען: „יודען שיסען אויף פאליאקען אין ראדאם". מיט דער דאזיגער גיפטיגער לאזונג האט מען ארויסגעלאזט די פוילישע צייטונגס-יונגלעך, וועלכע האבען א גאנצען מאנטאגדיגען טאג פערטויבט די גאסען מיט'ן בלבול-אויסגעשריי: „יודען שיסען אויף פאליאקען אין ראדאם"!

לויט דער זעלבער נאטיץ פון דער יודען-פרעסערישער „סלאוואָ" קאן מען ארויסליינען, אז די ערשטע, וואס האבען זאטשעפעט די יודישע דורכגע־הער און ארויסגערופען די אוואנטורע, זענען טאקע געווען די דריי פוילישע יונגעלייט. א חוץ דעם, יוען ט'זאל סאַ־קע אמת זיין, אז דער שאס איז געפאַ־לען פון דער יודישער זייט, פארוואס זענען צווישען די אלע אנטלאפענע נאכ'ן שאס אויך געווען די צוויי חברים פון דעם פערוואונדעטען, די פוי־לישע יונגעלייט, אדאמעק מאריאן און וואנגלעצקי יוזעף? פאר וואס זענען זיי אויך אנטלאפען? צי דערוועקט דאס ניט באלד קיין חשד, אז דער שאס איז אפשר געווען געציעלט צו דער יודי־שער זייט און נאר על פי טעות איז דער שאס געפאלען אין דער נישט איינגענטליכער ריכטונג?...

די „סלאָיאָ" אפעלירט צום סוף פון איהר העצערישען נאטיץ, צו די מאכט־ארגאנען צוצולעגען אלע בעמיהונגען, בכדי צו ענטדעקען און ווי בעהעריג בינשטראפען אלע איבריגע אנפאלער איהר געבעט איז דערהערט געווארען. ס'איז ארורכגעפיהרט געווארען א אויס־פארשונג און די „סלאָיאָ" האט נעביך בעליטען א מיאוסע מפלה. די פאלי־צייאישע חקירה ודרישה האט נעמליך בעוויזען, אז דער רעוואלווער-שאס אויף סאדעאיש בושעסקי, שטאמט פון א גע־וויסען באלעסלאוו מאטיאשיק, אנ'אר־בייטער אין דער „יוטוואורני בראן"

ענערגישע אויספארשונג ארום דעם מארד פון פזשאדאווניק באכנער.

אין שייכות מיט'ן מארד, וואס איז פערגאנגענע וואך אויסגעפיהרט געווא־רען איבער'ן פשאדאווניק פון דער פאליטישער פאליציי, באכנער, ווערט מצד דער פאליציי געמאכט א ענערגי־שע אויספארשונג. מען האט צו דעם צוועק געבראכט קיין ראדאם דעם פאַ־ליציי-הינד „באן" פון לובלין אויף אויסצישפירען די אויספיהרער פון מארד. לויט ווי ס'געהען קלאנגען האט באכנער פריהער בעקומען עט־ליכע אנאנימע דדאהונג'ס-בריעף, אז מען וועט איהם דערשיסען.

הייגטיגע וואך איז אויך א דורכגע־פיהרט געווארען א רייהע ארעסטען צווישען די, וואס זענען א מאהל פער־האלטען געווארען דורך דער פאליציי, צוליב א פאליטישען חשד. ס זענען אויך גערופען געווארען אויף א פער־הער די איינוואהנער פון הויז וואעל 59, וואו דער פשאדאווניק פון דער פאלי־טישער געהיים-פאליציי באכנער איז דערשאסען געווארען.

רעפעראט פון אדוו. עפשטיין אין ארבייטער-ווינקעל ביים בונד.

אין „ארבייטער ווינקעל" ביים בונד אויף שפאציר גאס 23, וועט היינטיגען שבת 1 א זייגער האלטען א רעפעראט אדוו. עפשטיין פון ווארשע, אויף דער טעמע „דאס צעכען-געזעץ און האנד־ווערקעריי".

לויט די אננעוויזענע טעזיסען, זאגט צו דער רעפעראט צו זיין אינטערעסאנט און אז ער וועט ארומנעמען דאס אקטו־עלסטע פראבלעם וואס הייסט צעכן-גע־זעץ אין א ברייטערע בעלויכטונג.

וויפיעל ארמיניסטראטיווע שטראפען האט די סטאראסטווא ארויסגעגעבען פאריגען חודש.

לויט דעם קאמוניקאט, וואס מיר האַ־בען ערהאלטען פון דער סטאראסטווא, זענען ארויסגעגעבען געווארען אין משך פון 1|6 ביז'ן 31|7 פאלגענדע אדמיניסטראטיווע שטראפען: פאר נישט אבהיטען די סאניטארע פארשריפטען — 396; פאר עובר זיין דאס אנטי-אל־קאהאל געזעץ — 2; פאר נישט צופא־סען זיך צו די ארדנונג'ס אנווייזונגען בנוגע דעם עפענטליכען גאסען-פער־קעהר — 166; פאר נישט געהעריג אב־היטען דעם אויגא-פערקעהר — 3; פאר בעזיצען געוועהר אהן ערלויבעניש—2; פאר עובר זיין אויפ'ן געזעץ וועגען דעם אלגעמיין-פערפליכטענדען מילי־טער-דיענסט — 60; פאר נישט ארויס־שטעלען פרייזען, דאס נישט בעווייזען צעטליקעס, פאקטורע און רעכנונגען—11; פאר נישט אבהיטען די האנדעלס-שעה'ן — 58; פאר נישט צופאסען זיך צו די פארשריפטען וועגען בוי-געזעץ — 30 שטראפען.

ביי אפעטיטלאזיגקייט שלעכטען מא־גען, נישט פערדייאונג, דארמפערשטא־פונג, שטאפּיועקסל-שטערונג, נאז-לאזש־לינג, הויט-פלעקען בעפרייט דאס נאַ־טירליכע זעהר גוטע ביטער-וואסער **„Franciszka Józefa"** דעם קערפער פון דעם אנגעזאמעלטען פאל־נישגיפטינגען שיין. די עלטערע מייס־טער פון הייל מיטלען האבען אנער־קענט, אז **Franciszka Józefa** ביטער-וואסער איז דאס בעסטע אלס א דארמרייניגונגס - מיטעל פאר אלע

טאפעציר-אנשטאלט

דערמיט מאך איך בעקאנט די יודישע בעפעלקערונג פון ראדאם און פון אומגעגענד, אז איך האב געעפענט א טאפעציר - אנשטאלט אויף לובלינער 50. איך נעם אן אלערליי טאפעציר-ארבייט ווי: קאנאפעס, שטילען, מאטראצען א. ד. ג. איך פערלעג אויך גארדינען פערשידענע דעקאראציעס. אלעס צו צוגענגליכע פרייזען און רעעלע בעהאנדלונג. קומט און איבערצייגט אייך. איך האב אויך א גרויסען אויסוואהל פון קאטעקעס.

מיט כבוד טייכמאן לובלינער 50

טאפעציר-אנשטאלט.

א בעטלערקע וואס האט איבערגעלאזט א רייכע ירושה.

די גמינע זאל האבען איבערגענומען די ירושה וואס בעשטעהט פון פעריל, בריליאנטען, גאלד און זילבער.

אין ראדאם איז היינטיגע וואך גע-שטארבען אויף דער זאמלינע א אלטע יודישע בעטלערקע, וועלכע זאל האבען געלאזט נאך זיך א ריזיגע, רייכע ירושה.

לויט די געדיכטע קלאנגען, וואס האבען זיך פערשפרייט איבער דער שטאדט זאל מען נאך איהר טוידט האבען געפונען א גאנצען קאסטען צי-רינג, גאלד, בריליאנטען און פיל טוי-זענדער זלאטעס.

דאס דאזיגע אומגעהויערע פערמע-גען זאל די בעטלערקע האבען צונויפ-גענומען דורך נדבות, וואס זי האט גע-קליבען בערך 40 יאהר.

ווי די איינוואהנער פון יענעם גע-גענד דערצעהלען, האט מען ביי דער דאזיגער טהירען-געהערין געפונען 6000 זל. פאפיער-געלד; פיעל שנירלעך אר-לאנסקי פעריל, בריליאנטען און א סך גאלד-שטיקלעך אין פערשידענע וואליו-טעס, ווי: רוסישע אימפעריאלען, עסט-רייכישע גאלדענע קראנען, דייטשע גאלד-מארקען, פוילישע זילבערנע זלא-טעס און פיעל דאלארען. מיט איין ווארט א גאנצער אוצר.

אין שטאדט שמועסט מען, אז די דאזיגע קאלאסאלע רייכע ירושה וואס די בעטלערקע האט איבערגעלאזט האט איבערגענומען די גמינע.

אויב דאס זאל אלץ אמת זיין און די אלע קורסירענדע קלאנגען זאלען זיך בעשטעטיגען, פרעגט זיך ווער אין גמינע האט דאס אלעם געצעהלט, קווי-טירט, ווער האט עס איבערגענומען און ער איז דערפאר פעראנטווארטליך. ווי ס'איז שוין בעקאנט איז היינט קיין פאזיטישע, פעראנטווארטליכע פיהרונג אין גמינע נישטא. די גאנ-צע ממשלה ליגט אין די הענד פון עטליכע פערזאהן און א בעאמטען און אויך זיי ווען מ'רעדט מיט זיי, שאקלען זיי זיך אב פון יעדער זאך, ווי זיי ווייסען פון גארנישט.

נאך די בעשולדיגונגען אין די געלד-מיספערשטענדנישען פון די אמעריקא-נער דאלארען וואלט די גמינע אליין נישט געברויכט אננעמען אין איהר רשות די אלע ווערטפולע ירושה-חפצים מיט די אלע געלדער. צו דעם צוועק האט זיך געברויכט שאפען א קאמיטעט פון שטאדטישע בעלי-הבתים, און ביז ס'וועלען זיך מעלדען יורשים, קרובים און גואלים פון דער אלטער בעט-לערקע, זאל די גאנצע רייכע ירושה איבערגעגעבען ווערען אין רשות פון דאזיגען קאמיטעט.

ספארט.

ר. ק. ס. — בר-כוכבא 2:3 (1:2)

דער מייסטערשאפטס-מעטש וועגען קל. „א" צווישען ר. ק. ס.—בר-כוכבא וועלכער איז פארגעקומען פאר צוויי וואכען זונטאג אויפ'ן ספארט-פעלד פון 72 פ. פ. איז פערענדיגט געווארען מיט א רעזולטאט 3 געגען 2 לטובת ר.ק.ס.

עס איז כדאי צו בעמערקען, אז דער מעטש פראץ דעם, וואס ב"כ האט פער-שפילט איז ער יעראך געווען זעהר אינטערעסאנט און געגעבען די געלע-גענהייט זיך צו איבערצייגען אין דער שטארקער ענטוויקלונג פון ב"כ מאנ-שאפט. ב"כ האט גלענצענד געשפילט און געוויזען טעכניק אין גרויסען פער-נעם. דער מעטש האט צוגעצויגען א גרויסען עולם. שיעדס-ריכטער ה' מאך פון לובלין — זעהר שוואך.

9 פאצ. (שעדליעץ)—בר-כוכבא 0:7 (0:2)

דעם לעצטען זונטאג האט ב"כ גע-שפילט א מייסטערשאפטס-מעטש וועגען קל. „א" אין שעדליעץ מיט'ן דארטיגען מיליטערישען ספארט-קלוב 9 פאצ. דער רעזולטאט האט זיך פאטאל פערענדיגט פאר ב"כ. זיי זענען געשלאגען געווא-רען מיט 0:7. די אורזאך בעשטעהט דערין, וואס דער שעדליעצער קלוב שטייגט פיל איבער אין פיזישע קראפט די יונגע ב"כ-שפילער. א חוץ דעם איז זיין אויפפיהרונג אין שפילען זעהר א ברוטאלע, דאס קען בעווייזען דער פאל וואס דער טויערמאן פון ב"כ איז בשעת'ן שפילען פערוואונדעט געווארען אין פיס און א צווייטער האט געמוזט פערטרעטען זיין ארט. ב"כ איז נישט דער ערשטער וואס איז ארויס מיט אזא מפלה. צוויי פיל-שטארקערע קלובען פון לובלין האבען ביים דערמאנטען שעדליעצער קלוב פערשפילט אויף א פיל מיאוסערען אופן. ב"כ האט דערפון געוויסט. און דערפאר איז טאקע א ווינ-דער, פארוואס ער האט זיך נישט שטאר-קער און אינטענסיווער צוגעגרייט צום דאזיגען מעטש.

פ. ק ס.—יוטשניא 1:4 (0:2)

דער מעטש וואס איז פארגעקומען פאריגען שבת צווישען דעם ראדאמער פאליציייאישען ספארט-קלוב מיט'ן הי-גען יודישן ספארט-קלוב „יוטשניא" ווע-גען דער מייסטערשאפט פון קל. „צע" האט זיך פערענדיגט מיט א נצחון פאר די ערשטע 4 געגען 1.

ווי עס איז צו זעהען, האט די פא-ליצייאישע ספארט-מאנשאפט גרויסע שאנסען זיך אויסצוזוואקסען אלס שטאר-קער קלוב און קאנדידאט אין קל. „ב".

ר. ק. ס. — 22 פ. פ. (שעדלעץ)
1:1 (1:0)

דער דאזיגער מייסטערשאפטס-מעטש האט זיך פערענדיגט 1:1 (רעמי) ר. ק. ס. האט זעהר גוט געשפילט און האט זיך פערדינט אויף דעם נצחון.

ש — ם.

MAGISTRAT m. RADOMIA, Wydział Skarbowy, podaje do publicznej wiadomości, że w dniu 20 sierpnia 1928 roku, między godz. 9-tą rano, a 3-cią po południu, odbędą się na Placu Jagiellońskim przymusowe licytacje ruchomości u niżej wymienionych osób za niewpłacone podatki:

1) Lewenthal Lejzor, ul. Słowackiego 28/31:
10 beczek oleju emulsyjnego, 1 bieliżniarka dębowa z lustrem, 1 otomana kryta zielonym pluszem, z lustrem, 1 stół dędowy rozsuwany, 6 krzeseł wiedeńskich, 2 szafy na ubranie dębowe, 1 biurko dębowe.—

2) Milman Chaskel, ul. Grodzka 2:
1 szafa, 1 kredens, 1 stół, 4 krzesła, stare, gięte, 4 lichtarze srebrne.—

3) Zalcman Jankiel, ul. Wałowa 25:
1 zegar ścienny, 1 szafa dębowa, 1 szafa sosnowa stara, 1 stół dębowy, 1 otomana, 1 tremo, 250 stóp skóry chromowej.—

4) Wolanowska Fajga, ul. Wałowa 25:
3 szafy, 1 stół dębowy, 1 otomana, 5 krzeseł, 1 zegar ścienny, 1 stolik, 1 żyrandol.—

MAGISTRAT m. RADOMIA,
Wydział Skarbowy.

דעם אויפריכטיגסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער ג. חבר

ירחמיאל פוקס

צוליב'ן יונגען און פריצייטיגען טויט פ'ן זיין איינציג יונגעלע.

יאנקעלע נ. ע.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

חברה אהבת רעים בראדאם.

קומט און בעווינדערט
די הערליכסטע
טאפעטען
די נייעסטע פאסענער
ביי די בעסטע בעדינגונגען
ש. שטיינמאז
לובלינער 21.

קעלצער אבטיילונג.

שטורמישע סקאנדאלען אין דער שטאדטישער שוהל צוליב גבאים.

לעצטענס, צוליב דער גבאים-פראגע, וועגען וועלכער מיר וועלען אין נאענ-סטען נומער פון אונזער צייטונג אויס-פיהרליך שרייבען, קומען יעדען שבת אין דער שטאטישער שוהל פאר שענדלי-כע סקאנדאלען און מחלוקת'ען, וועלכע זענען מבזה דעם יודישען כבוד און זענען מחלל די קדישת בית הכנסת.

די, סקאנדאלען וואס זענען חיינטי-גען שבת פארגעקומען, האבען איבער-געשטיגען אלע ערווארטונגען. דער חזן האט אין מיטען ראש-חודש בענט-שען געמוזט מפסיק זיין און דער עולם איז זיך פונאנדערגעלאפען. ווען נישט די דעדע פון פרנס מ. ד. אייזענבערג וואהר ווייסט צו וואסערע טרויריגע קאנסעקווענצען עס וואלט געווען געקומען.

ווען וועלען פארט די סקאנדאלען אויפהערען?

וויכטיגע זיצונג פון קעלצער שטאָדט-ראַט.

אבגעוואָרפען דעם נייעם וואוינונגס-שטייער פון 200.000 זלאָטעס — אָבגעוואָרפען דעם פאָרשלאָג צו סובסידירען די יודישע קולטורעלע און פילאנטראָפּישע אינסטיטוציעס — א פאָרשלאָג פון די ענדעקעס און פּ. פּ. ס. אויסצודריקען אונצוטרוי דעם שטאָדט-פּרעזידענט — די ראַטמענער אַנטלויפען.

די לעצטע זיצונג פון קיעלצער שטאָדט-ראַט פון 13 ה. ח. איז פאַרגעקומען צוליב דער אינטערווענץ פון קיעלצער וואָיעוואָדא, וועלכער האָט צוגעשיקט א בריעף צום שטאָדט-ראַט אז אויב דער ראט וועט איהם נישט צושטעלען דעם שטאָדט-ביודזשעט פון יאָהר 1928|29 ביז'ן 16-טען ה. ח. וועט ער ארויסציהען די וויכטיגסטע קאָנסעקווענצען ביז'ן פונאנדערלאָזען דעם שטאָדט-ראט.

צו דער זיצונג זענען געקומען 24 ראטמענער. צווישען זיי 8 יודען. אין אָנהויב פון דער זיצונג לייענט פאר דער וויצע פּאָרז. ה' שיישאָווסקי דעם אויבענדערמאָנטען בריעף פון ה' וואָיעוואָדא. די דיסקוסיע איבער'ן בריוף ווערט אָבגעלייגט ביז שפּעטער און מען איז צוגעטרעטען ווייטער צו בעטראַכטען דעם ביודזשעט.

ביים פונקט פון די הוצאות פאר עפענטליכע אַרבּייטען, האָט ראטמאן ראַדזיצקי אריינגעטראָגען א פאָרשלאָג אויסצושטרייכען פון ביודזשעט די מיט 2 זאַכען צוריק דורכ'ן ראָט בעשלאָסענע 200.000 זלאָטעס, וועלכע האָלטען געוועזען געדעקט געוואָרען אין פאָרם פון א נייעם וואוינונגס-שטייער (אייסער דעם שוין עקזיסטירענדען) דער פאָרשלאג פון ה' ראַדזיצקי האָט ארויסגערופען א לעבהאַפטע דיסקוס'ע. דער ביודזשעט-רעפערענט ה' לוקאָווסקי (אונאבהענגיגע) איז געווען געגען אויסשטרייכען די 200.000 זלאָטעס, מאָטיווירענדיג דערמיט, דאס אין פאַל פון אויסשטרייכען די 200.000 זלאָטעס, וועלען דערפון ליידען פיעל אָרימע קראַנקע. ה' לוקאָווסקי דראָהט דעם ה' ראַדזיצקי, אז אויב זיין פאָרשלאָג וועט אָנגענומען ווערען וועט ער צום ה' ראַדזיצקי שיקען אַלע אָרימע קראַנקע.

ה' ראַדזיצקי ענטפערט שארף אָב דעם ה' לוקאָווסקי, אז ער שרעקט זיך ווייניג פאר זיינע דראָהונגען און ווייזט אויף, אז די סומע 200.000 זלאָטעס איז נאָר א פיקציע און, באמת, וועלען זיי אויף אנדערע צוועקען פערנוצט ווערען וואס איז פאר קיינעם קיין סוד נישט, און עס וואָלט געווען זיין א אבסורד — זאגט ווייטער ה' ראַדזיצקי — צו נעמען איין און דעמזעלבען שטייער צוויי מאָהל אין זעלבען יאָהר.

אין זעלבען זין זאָגען זיך אויך ארויס די ראָטמענער פון רעכטען לאַגער.

ראטמאַן ד"ר פעלץ זאָגט זיך ארויס געגען אויסשטרייכען 200.000 זלאָטעס און טראָגט אריין א פאָרשלאָג אָנצולייגען די אָבשטימונג איבער'ן פאָרשלאָג פון ה' ראַדזיצקי ביז'ן צוריקקומען פון שטאָדט-פּרעזידענט, ה' געטעל, וועלכער וועט דעם ענין אויפקלערען. דער פאָרשלאָג פון ד"ר פעלץ ווערט אָבגעוואָרפען און מען כרעט צו צו דער אָבשטימונג.

פאר'ן פאָרשלאָג פון ה' ראַדזיצקי האָבען געשטימט: 9 רעכטע און 4 יודען. (ראַדזיצקי, גוטמאן, פיעמאַן און קאָהן) געגען פאָרשלאָג האָבען געשטימט 12 ראטמענער. בעת דער אָבשטימונג געהען ארויס פון זיצונגס-זאָהל די 2 יודישע לאַווניקעס (ראטענבערג—לעוו) ראטמאַן ד"ר פעלץ שטימט געגען פאָרשלאָג פון ה' ראַדזיצקי און ראטמאַן גאָלדשיידער האַלט זיך אָב פון שטימען.

מען טרעט צו צו דער ווייטערדיגער אָבשטימונג און ביים פונקט 47 וועגען סובסידיעס, טראָגט אריין ד"ר פעלץ א פאָרשלאָג, אז דער מאַגיסטראַט זאָל סובסידירען די יודישע קולטורעלע און פילאנטראָפּישע אינסטיטוציעס מיט 10.800 זלאָטעס לויט דער צוטיילונג וואָס ער לייגט ביי (מיט'ן הסכם פון אַלע יודישע ריכטונגען). עס ווערט אריינגעטראָגען א פאָרשלאָג פון ראטמאַן קאָזאקאָווסקי (רעכטע) די יודישע אינסטיטוציעס זאָלען סובסידירט ווערען מיט דער זעלבער סומע וואָס אין פאָריגען יאָהר, ד. ה. מיט 5600 זלאָטעס פאר דעם פאָרשלאָג פון ראטמאַן ד"ר פעלץ שטימען נאָר די יודען און ווערט ממילא אָבגעוואָרפען.

דער פאָרשלאָג פון ראטמאַן קראַזאָווסקי ווערט אָבגענומען מיט אַלע שטימען אויסער ד"ר זאסוכא (רעכטער) אזוי ארום וועלען אַלע זיסע חלומות און האָפענונגען פון די יודישע אינסטיטוציעס אויכלאָזען זיך מיט דעם זעלבען וואָס — פאָריגעס יאָהר. נאָך דעם ווערט ערקלערט א פּויזע פון 10 מינוט, כדי אריינצוטראָגען א פאָרשלאָג וועגען בריף פון ה' וואָיעוואָדע. נאָך דער הפסקה טראָגען ווירקליך אריין א געמיינזאמען פאָרשלאָג די פּ.פּ.ס. און רעכטע, אז די שולד וואָס דער בודזשעט איז נישט בעשטעטיגט געוואָרען אין דער צייט פאַלט נישט אויף די ראטמענער, נאָר אויפ'ן פּרעזידענט וועלכער האָט נישט אריינגעטראָגען אין דער צייט און צוליב דעם בעשליסט דער שטאדט-ראט אויסצודריקען אונצוטרוי דעם פּרעזידענט געטעל. די ראטמענער פון סאנאַציע-לאַגער און די יודען פערלאָזען דעם זאַל, און צוליב דעם וואָס עס איז נישט געוועזען קיין געהעריגער קוואָרום האָט דער פאָרז. געשלאָסען די זיצונג.

א אייספיהרליכען בעריכט פון דער דינסטאגדיגער זיצונג וועלען מיר געבען אין נאָנטסטען נומער פון אונזער צייטונג.

פאָרשטעלונג לטובת דעם קעלצער בית-יתומים אין סוכעדניאָוו.

פערגאַנגענע וואָך, דינסטאג, איז אין פענסיאָנאַט פון ה' רייכקינד אין סוכעדניאָוו פעראַנשטאַלטעט געוואָרען דורך די געסט פון פענסיאָנאַט א פאָרשטעלונג מיט א פערשידענאַרטיגען פּראָגראַם, ווי כאָר. געזאַנגען. דאַטשע-בילדער, דעקלאַמאַציעס און אַנדערע שעהנע נומערן. דער זאַהל פון פענסיאָנאַט איז געווען איבערפולט פון דאַטשע-געסט און פיעל איינוואָהנער פון סוכעדניאָוו.

אין דער פאָרשטעלונג האָבען אַנטייל גענומען פּ"ליינס ז. ר. (קעלץ), ניסקער (אָסטראָוויעץ), ראָזענפעלד (יאַרשאָ), ליכטענשטיין (קעלץ) ווייזער (אָסטראָוויעץ) א. אנד. און ה"ה: לייכטער, טאמאן. צוקער, פאסירמאַן (קעלץ), גינגאָלד (גאַליציען), מיליער (ראדאָם).

די פאָרשטעלונג האָט זיך גלענצענד איינגעגעבען און די הכנסה איז בעשטימט געוואָרען פאר'ן קעלצער „בית יתום ב"".

די פערוואַלטונג פון ב"י דריקט דערביי אויס א דאַנק דעם אָרגאַניזיר-קאָמיטעט, וואָס איז בעשטאַנען פון פרוי גליקסמאַן, ה' שטרויזבערג, דיר. מאנעלא (קעלץ) און מ. מיליער (ראדאָם)

די בילעטען זענען פערקויפט געוואָרען דורך דער קעלצער רביצין פרוי ראַפּאָפּאָרט.

א אויטאָ-קאַטאַסטראָפע אין סוכעדניעוו מיט מענשליכע קרבנות.

היינטיגען מאָנטאג, איז אין שטעדטעל סוכעדניעוו, אין בערעזעווער קאַנט פאָרגעקומען 2 אויטאָ-קאַטאַסטראָפען. די ערשטע קאַטאַסטראָפע איז פאָרגעקומען ארום 10 אזייגער אין דער פרי. דער אויטא האָט זיך איבערגעקעהרט און האָט צוגעדריקט צו די קאַלייקע-שינעס דעם דאָרטיגען יודישען אייגענטימער 25 יאָהר אלט, וועלכער איז נאָך קורצע און שווערע ליידען פארנאכט געשטאָרבען. דער צווייטער פאָרפאַל איז געשעהן ארום 5 אזייגער נ. מ. דער אויטא האָט זיך אויך אין בערעזעווער געגענד איבערגעקעהרט און האָט צוקוועטשט דעם קאָפּ פון א אָנגעשטעלטען, וועלכער געפינט זיך אין א גוסס'דיגען צושטאנד.

א בלימעל-פערקויף אין קעלץ לטובת דעם „קרן-קימת".

דעם 30 ה. ח. קומט פאר אין קעלץ א בלימעל פערקויף לטובת דעם „קרן-קימת".

עס איז צו האָפען, אז דאָס יודישע נאציאָנאַלע קעלץ וועט, קויפענדיג דאָס בלימעל, שפּענדען פאַסענדע נדבות לטובת דעם „קרן-קימת" דורך וועלכען די יודישע היים, ארץ-ישראל ווערט אויפגעבויט.

פון די יודישע גימנאַזיע אין קיעלץ.

די דירעקציע פון די יודישע גימנאַזיע האָט היינטיגע וואָך ארויסגעשיקט בעקאנטמאַכונגען. אז די איינטריטס-עקזאַמענס פאר נייע שילער הייבען זיך אָן דעם 30 שערפּיען און וועלען דויערען ביז'ן 3 ווישעשען איינשליסליך. —

ווי מיר הערען קומען שוין פאָר אין די גימנאַזיע צאָהלרייכע איינשרייבונגען פון נייע שילער.

אויפ'ן וואונש פון די פּעראיגטערע-סירטע עלטערען אין שילער קענען מיר אויך מעלדען, אז פערסאָנאַלע ענדערונגען אין די גימנאַזיע זענען פאָרגעקומען אויף די פּאָסטענס פון פּויליש, דייטש און מאטעמאַטיק. ס'זענען אנגאזשירט געוואָרען פאר די פּאָסטענס נייע קרעפטען פון די ערשטע מדרגה.

די ביזהעריגע לעהרערן פון דייטש, ד"ר לאה שעכטער, איז אנגאזשירט געוואָרען דורך די גימנאַזיע פון ה' שווייצער קיין לאָדז.

דאָס מיידעל פון לוויוויטש זאָגט:

מיין וועש איז שטענדיג בלענדענד ווייס. ווייל זייף קלויב איך אויס זעהר פארזיכטיג און שטענדיג אליין.
דער זייף מוז מיין וועש שוינען, זיין שפּאַרעוודיג און ביליג
איך קלויב אויס שטענדיג נאָר

MYDŁO JELEŃ SCHICHT

PROFESORKA DYPLOMOWANA
JĘZYKA FRANCUSKIEGO

ukończywszy Uniwersytet Francuski z odznaczeniem udziela lekcji francuskiego i szybkiego władania językiem metodami najnowszemi u siebie lub za domem.

Fela Rozenberg
RADOM RWAŃSKA 21.

MAGISTRAT m. RADOMIA, Wydział Skarbowy, podaje do publicznej wiadomości, że w dniu 17 sierpnia 1928 roku, między godz. 9-tą rano, a 3-cią po południu, odbędzie się na Placu Jagiellońskim przymusowa licytacja ruchomości na pokrycie zaległych podatków i innych zależności u:

Rychtman Kalmy, ul. Żeromskiego Nr. 21:

1 biurko dębowe, 1 szafka na książki, 6 foteli, 1 maszyna do pisania „Underwood", 1 kredens dębowy, 1 zegar stojący 1 otomana, 1 lustro-tremo, 1 stół dębowy rozsuwany, 9 krzeseł, 1 fotel i inne przedmioty. —

MAGISTRAT m. RADOMIA,
Wydział Skarbowy.

דער עסיג „דראָרזשע" פון די פאבריק ב. פרוזשאנסקי
ראדאָם, װאַרשאַװער 8

איז אנערקענט דורך דעם הארשאַפטליכן געזונדהייטס-אמט און כעמישע לאבאראטאריום אלס דער געשמאקהאפטסטער, נאַרהאפטיגסטער און דער געזונדסטער, ווייל ער איז אויסגעארבייט פון פּירות און האָט נישט אין זיך קיין געפערליכע סובסטאנצן.

עמפפעהלט איהם צו פערשידענע מאַרינאטען: הערינג, סאלאט, אוגערקעס, פלאַמען, עפּפעל, בירנען, קארנישאנען און צו קאָנסערוואציע

פערלאנגט מיט מיין פאבריקס-מארקע

Ocet „ZDROWIE"

אין אלע געשעפטען.

די פירמע איז באַשאָנקען געוואָרען מיט דעם גרעסטען גאלדענעם מעדאל אויף דער פאריזער וויסטאַווע פון יאהר 1927.

עקאנטמאכונג.

איך מאַך בעקאַנט
דאָס די פירמע

ש. בלאַטט
לובלינער 30 (אין הויף)

ארבייט אויס צום זומער-סעזאָן
פעלד-בעטען, לעזשאַקעס
און אַפּלייג-פאַטעלען צום שלאָפען

צו קאָנקורענץ - פּרייזען!
קומט און איבערצייגט אייך!

די קאָעדוקאַציע גימנאַזיום געז.

„פשיאטשול-וויעדזי"

אין ראדאָם (מיט רעגירונג'ס - רעכט)

מאַכט בעקאַנט די עפענטליכקייט, אז די עגזאַמינאַס פאר די נייע אריינטרעטענדע שילער וועלען זיך אנהויבען דעם 3 טען אויגוסט ה. י.

די קאנצעלאריע פון די גימנאזיום נעמט אָן איינשרייבונגען פון דעם 2 טען אויגוסט איינשליסליך.

צו די ביטעס בעדאַרף מען בעלייגען א געבורטס-מעטריקע, א אימפונגס-שיין, עווענטועל — א שול-צייגניס.

די קאנצעלאריע נעמט אויך אָן איינשרייבונגען פון קינדער אין דער פאָרשול אין עלטער פון $5^1/_2$ ביז 7 יאהר.

די דירעקציע.

Felczer H. GRINSZTAJN Zgodna 1, tel. 303, ma świeże ...

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC   Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 20